

Список источников

1. Віаніс-Трофименко, К. Б. Підвищення професійної компетентності педагога / К. Б. Віаніс-Трофименко, Г. В. Лісовенко. — Харків : Основа, 2007. — 175 с.
2. Зязюн, І. А. Краса педагогічної дії : навчальний посібник для вчителів, аспірантів, студентів середніх та вищих навчальних закладів / І. А. Зязюн, Г. М. Сагач. — К. : Українсько-Фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997. — 302 с.
3. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996. — К. : Юрінком, 1996. — 80 с.
4. Масол, Л. Підготовка вчителів до поліхудожнього виховання учнів / Л. Масол // Мистецтво і освіта. — 2009. — № 2. — С. 4—7.
5. Національна Доктрина розвитку освіти України у XXI столітті // Освіта України. — 2002. — № 16. — С. 3—9.
6. Петрова, Г. В. Вопросы эстетической подготовки будущего учителя / Г. В. Петрова. — Казань : Изд-во Казанского ун-та, 1976. — 198 с.
7. Педагогика : учеб. пособие для студентов пед. учеб. заведений / В. А. Сластенин [и др.]. — М. : Просвещение, 1975. — 512 с.
8. Хомич, Л. І. Роль мистецтва у професійно-педагогічній підготовці вчителя / Л. І. Хомич // Мистецтво і освіта. — 1998. — С. 49—51.

Матеріал поступив в редакцію 22.04.2011.

С. В. Лісова

Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка С. Дем'янука,
м. Рівне, Україна

ОСОБЛИВОСТІ СТРУКТУРНОЇ ПЕРЕБУДОВИ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ПОЛЬЩІ

Освітня реформа Польщі, здійснювана з кінця 80-х рр. XX ст., відбиває в цілому тенденції, загальні для перехідного періоду усіх країн із соціалістичним минулим, проте, має ряд власних особливих рис. Зокрема, польська реформа відбувається так само, як у всіх східноєвропейських країнах й має ту ж загальну цільову спрямованість, а саме: практично всі концепції, напрями, авторські школи або програми в Польщі відповідають провідній тенденції реформування освіти — реалізації принципу гуманізації [1; с. 52-53].

Водночас, у зв'язку з концептуальними змінами, які відбуваються в освітній системі, творчий пошук польських учених спрямований на вироблення такої освітньої парадигми, що могла б задовольнити нові запити суспільства. Мова йде в основному про вибір між доктринами освіти, зокрема, такими як: адаптаційна, критична й критично-креативна. Перша, як відомо, відбиваючи соціально-економічну модель країни, сприяє не тільки зміцненню існуючої організації громадського життя, але й збереженню існуючої тут політичної системи. Адаптаційна доктрина визначає функції освіти як службові стосовно держави, нехтуючи функціями освіти стосовно суспільства [2].

Критична доктрина характеризується спонуканням до інновацій, креативності, змін у навколишньому світі. Така модель освіти, на думку Т. Левовицького, слугуватиме насамперед не підтримці державних механізмів і зміцненню існуючих соціальних інститутів, а безпосередньо громадянам, людям, які спільно творять суспільство. У такій системі освіти знаходить висвітлення суб'єктність усіх активних учасників освітньо-просвітницьких процесів: враховуються їхні потреби й бажання, бачення ними цілей і змісту освіти. Суб'єктність є важливим критерієм цієї освітньої парадигми.

Критично-креативна доктрина освіти ґрунтується на демократичному суспільному устрої, вивільненні й розвитку потенційних здібностей людини. У різних формах вона відбивається в концепціях виховання, що концептуються на створенні умов необмеженого розвитку особистості, урахуванні її індивідуальних потреб і прагнень [2].

Більшість польських педагогів схилиються до думки, що найбільш ефективною варто визнати критично-креативну, тому що саме вона здатна сформувати вільну людину, обмежено залежну від зовнішніх факторів, взятого, ініціативного, тобто повноцінного суб'єкта свого життя, і своєї діяльності. Таким чином, визнання критично-креативної доктрини як якості найбільш адекватної цілям і потребам сучасного суспільства можна вважати підсумком багаторічної педагогічної дискусії. Сьогодні в польському педагогічному середовищі не викликає сумніву й необхідність реалізації в усіх навчальних закладах країни гуманістично-орієнтованої освіти. Розуміння сутності процесу гуманізації в Польщі збігається з тим, як його розуміють у системі європейської освіти в цілому.

Після 1989 року Польща розпочала процес структурних змін у системі вищої освіти. Реформи вищої освіти охоплювали різні сфери цього процесу:

- організацію вищої освіти;
- наукові програми;
- управління вищими навчальними закладами;
- наукові дослідження.

У 1998 році чотири країни Європейського Союзу — Франція, Німеччина, Велика Британія й Італія - підписали у Сорбонні спільну Декларацію про гармонізацію архітектури європейської системи вищої освіти. Метою Сорбонської Декларації була гармонізація систем вищої освіти в країнах-членах Європейського Союзу. Сорбонська Декларація викликала інтерес не лише в країнах Європейського Союзу. У 1999 році міністри вищої освіти 29 країн, у тому числі й Польщі, підписали Болонську Декларацію. Цей документ містить основні завдання, що визначають зближення систем вищої освіти європейських країн.

Головною метою Болонської Декларації є створення Зони Європейської Вищої Освіти. Для досягнення цієї мети були визначені такі напрями: прийняття системи зрозумілих і порівнюваних ступенів, у тому числі через

впровадження Додатку до диплому, для забезпечення можливості працевлаштування, підвищення міжнародної конкурентоздатності системи вищої освіти; прийняття системи, заснованої на двох основних циклах — доступневого й післяступеневого. Доступ до другого циклу буде вимагати успішного завершення першого циклу навчання тривалістю не менш ніж три роки. Ступінь, присуджуваний після, повинен бути затребуваний на європейському ринку праці як кваліфікація відповідного рівня. Другий цикл повинен вести до здобуття ступеня магістра й/або ступеня доктора, як це прийнято в багатьох європейських країнах; впровадження системи кредитів за типом ECTS — європейської системи перезарахування залікових одиниць. Кредити можуть бути отримані також у рамках освіти, що не є вищою, включаючи навчання упродовж усього життя, якщо вони визнаються прийнятними зацікавленими університетами.

Під час першої конференції Міністрів Освіти у Празі 18-19 травня 2001 року учасники підтримали загальні напрями дій, пов'язані зі створенням Зони Європейської Вищої Освіти, і запропонували нові напрями:

- освіта упродовж усього життя;
- співробітництво університетів і установ вищої освіти в кооперації зі студентами;
- необхідність привабливості Зони Європейської Вищої Освіти. Участь Польщі у Болонському процесі

ставить перед польською системою вищої освіти завдання ефективного включення окремих вищих навчальних закладів і їхніх співробітників у процес реалізації й упровадження у життя головних положень Болонської Декларації.

Пріоритети структурних змін у вищій освіті **Польщі** опосередковані такими процесами:

а) виникненням нових напрямів науки й, отже, неминучим зростанням чисельності фахівців із вищою освітою;

б) потребою в диверсифікованості й профілюванні середньої освіти у зв'язку із ситуацією у вищій школі;

в) диверсифікованістю самої системи вищої освіти й переходом до багатоступеневої підготовки у ВНЗ [2].

У результаті цих процесів одним із пріоритетів структурної перебудови стало створення й відкриття нових затребуваних спеціальностей і факультетів, пов'язаних із розвитком ринкових економічних відносин (економіка, бізнес, менеджмент, фінанси, банківська справа, право й т. д.).

Ще одним пріоритетом для здійснення оптимального взаємозв'язку між середнім і вищим рівнями освіти у Польщі стало створення різних за термінами навчання видів середньої школи: шестирічна початкова школа, трирічна гімназія, трирічний профільний ліцей, дворічне професійне училище й дворічний ліцей підвищення кваліфікації.

Диверсифікованість системи вищої освіти являє собою сполучення класичних університетів із пріоритетом спеціалізованих ВНЗ. Новий тип ВНЗ у структурі вищих навчальних закладів орієнтований насамперед на конкретну професіоналізацію випускника. На них в наш час припадає основна частина навантаження в загальному обсязі підготовки фахівців з вищою освітою. Окрім цих типів ВНЗ, вищу освітню підготовку здійснюють так звані, професійні вищі школи, у яких випускники здобувають більш високу професійну кваліфікацію за рахунок обов'язкової практики протягом 15 тижнів [2].

Важливим пріоритетним елементом освітньої політики у структурних перетвореннях вищої освіти в Польщі стала багатоступенева система підготовки, що складається із трьох ступенів (ліценціат - інженер - магістр), що в цілому подовжує тривалість навчання з 16 до 18 років, але в той же час дозволяє більш диференційовано підходити до соціально-економічних запитів як ринку праці, так і до інтересів конкретного індивіда [2].

Порівнюючи особливості структурних перебудов у системах вищої освіти Польщі й України, можна зробити певні висновки. На нинішньому етапі соціально-економічного розвитку України, завдання модернізації вищої освіти багато в чому схожі із завданнями вищої школи Польщі й визначаються насамперед необхідністю підвищення її соціально-економічного потенціалу в умовах переходу до ринкових основ управління освітою. У зв'язку з цим нагальними стають такі пріоритети освітньої політики:

1. Удосконалення типології ВНЗ і форм навчання, системи управління, які повинні точно відповідати конкретним цілям, завданням свого функціонування, а також диверсифікованості фінансових засобів забезпечення навчального процесу як державної, так і альтернативної освіти.

2. Забезпечення швидкого зростання чисельності фахівців у галузі управління, інформатики, інформаційно-комп'ютерних технологій (ПСТ), біотехнології, робототехніки й інших нових напрямів при посиленні фундаменталізації вищої освіти [3].

3. Надання можливості державній вищій школі повноважень юридичної самостійності й права займатися підприємницькою діяльністю в рамках технологічного ланцюжка "освіта-наука-виробництво".

4. Здійснення адресної державної політики фінансування освітніх установ з урахуванням специфіки регіонального розвитку й можливостей недержавного сектора.

5. Структурно-змістовна зміна навчальних планів і програм у ВНЗ як пріоритет системи вищої освіти, що є однією з підстав інтеграції в міжнародний освітній простір, а також ефективним способом вирішення внутрішньої соціально-економічної проблеми країни - насичення фахівцями вищої кваліфікації сфери малого й середнього бізнесу [3].

Загальні тенденції в розвитку вищої освіти Польщі й України обумовлені процесами глобалізації й універсалізації у сфері економічної й соціально-культурної діяльності, становлення взаємозалежної людської цивілізації, а також значним посиленням ролі інформаційних технологій і телекомунікацій, формування інформаційної домінанти в розвитку суспільства й виробництва.

Список джерел

1. Андреев, В. И. Реформы высшего образования в постсоциалистических странах Европы на рубеже веков / В. И. Андреев, В. А. Степанов. — Минск : НИО, 2000. — 96 с.
2. Высшее образование в Польше // Сб. М-ва национал. образования и спорта Респ. Польша. — Варшава : [б. и.], 2004. — 24 с.
3. Вища освіта України і Болонський процес : навчальний посібник / М. Ф. Степко [и др.] ; За ред. В. Г. Кременя. — Тернопіль : Навчальна кн. — Богдан, 2004. — 384 с.

Матеріал поступив в редакцію 22.04.2011.

Л. Б. Мельничук

Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка С. Дем'янука,
м. Рівне, Україна

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ УДОСКОНАЛЕННЯ КЕРІВНИЦТВА ТВОРЧОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У СФЕРІ ДОЗВІЛЛЯ

Проблема розвитку творчих здібностей особистості є однією з центральних в педагогіці, оскільки прогрес суспільства — це шлях постійної творчості, долаання стереотипів і вироблення нових, нестандартних, часто несподіваних ідей, оригінальних підходів і шляхів до їх втілення.

Практично, будь-яке педагогічне дослідження певною мірою торкається розвитку творчих здібностей і виховання творчої особистості, оскільки педагогічний процес є творчим за своєю сутністю, включаючи творчість учня, вчителя, вихователя, батьків, організаторів дозвілля, керівників самодіяльних гуртків і об'єднань. Значна кількість наукових праць вітчизняних і зарубіжних авторів присвячена дослідженню творчого процесу (В. Андреев, І. Волошук, Т. Громов, В. Моляко, В. Николко та ін.), загальних проблем розвитку творчих здібностей та вихованню творчої особистості в різних видах діяльності (Д. Богоявленська, Т. Ігнатова, Г. Костюк, Б. Теплов, С. Рубінштейн, К. Платонов та ін.). Аналіз наукової літератури переконує, що ця проблематика є багатоаспектною і вимагає міждисциплінарного дослідження.

Метою нашої статті є виокремлення і обґрунтування педагогічних умов удосконалення керівництва творчою діяльністю молодших школярів у сфері дозвілля.

Творчі здібності школярів ми розглядаємо як сукупність властивостей і якостей особистості, які дозволяють здійснювати пошук, використовуючи при цьому нестандартні засоби, здогадку розв'язувати інтелектуальні проблеми з установкою на відкриття нового, невідомого для себе.

На думку Т. Ігнатової, ефективність роботи щодо розвитку творчої особистості значно підвищується, якщо:

- створюється емоційна, доброзичлива атмосфера у процесі виконання учнями будь-яких творчих завдань;
- організація діяльності учнів з розв'язання творчих завдань здійснюється з опорою на їхні інтереси, потреби, потенційні можливості, здібності тощо;
- вирішення творчих завдань пробуджує у кожного школяра дослідницьку активність, поглиблює інтерес до творчої діяльності, спонукає до успішних дій та досягнення поставленої мети [2, с. 37].

Дозвілля займає третину часу в режимі школяра. Залежно від місця проживання дитини, індивідуальних особливостей, сімейних обставин кожна з них проводить цей час по-різному. Різні види діяльності у позакласній роботі дозволяють розширити інтереси дитини, розвинути її здібності, компенсувати недостатність спілкування, сформувати трудові навички, естетичні смаки, виховати почуття гідності, честі, справедливості [3, с. 26].

Процес організованого дозвілля є важливий тим, що тут дитина може отримати безперечно корисну і позитивну інформацію та досвід в межах моральних норм та правил.

Стратегія розвитку освітнього закладу передбачає не лише модернізацію навчально-виховного процесу, науково-методичної роботи, управлінської структури, а й обґрунтування та впровадження в практику її роботи моделі виховної системи «Творчість. Лідерство. Компетентність. Успіх». Дитина у цій виховній системі — це суб'єкт життєдіяльності, здатний до саморозвитку і творчості, до самореалізації свого життя й діяльності. Основою саморозвитку і самореалізації дитини є: прагнення до вищих досягнень, успіху, вдосконалення, активна життєва позиція, позитивне мислення, віра у свої можливості [1, с. 31].

Організація творчої діяльності на принципах добровільності сприяє створенню психолого-педагогічних умов для вільного самовизначення й самоствердження кожного вихованця, якнайповнішого розкриття внутрішніх резервів. Адже, найбільш плідний розвиток дитини базується на її свідомих, добровільних діях у межах внутрішньої свободи, вільного вибору у сфері особистісно-індивідуального самовияву.

Найважливішою педагогічною умовою удосконалення керівництва творчою діяльністю молодших школярів ми вважаємо використання педагогами життєтворчого підходу.

Життєтворчий підхід спрямований на самовдосконалення дитини у виховному просторі, її саморозвиток, її просування від однієї вершини до іншої, досягнення результатів у різних видах діяльності.

Сутність життєтворчого підходу щодо розвитку виховної системи полягає в таких основних вихідних позиціях :

- вивчення молодшої людини як цілісного феномена; сприяння реалізації сократівського принципу «Пізнай самого себе», прогнозування особистісного розвитку;